FEYYAZ ALİ ÜST (1879-1942)*

Yozgat Milletvekili

Gülin ÖZTÜRK

Anahtar Kelimeler: Yozgat, Meclis, Milletvekili

Feyyaz Ali Bey, 1879 yılında Yozgat'ın Çatak mahallesinde doğmuştur. Babası Lütfullah Bey, annesi Nebile Hanım'dır. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta tamamlamıştır. 1900 yılında Kayseri İncesu Sorgu Hâkimi Yardımcılığı; 1905 yılına kadar Develi ve Kayseri Mahkeme Kâtipliği 1905 'den 1909 yılına kadar Yozgat Bidayet Mahkemesi üyeliği; 1909 yılında Yozgat Vergi İdaresi Memurluğu; 1914 yılında ise Yozgat Evkaf Memuru olarak görev yapmıştır. Evkaf memurluğu esnasında Ermenilerin sevki ile ilgili görevini kötüye kullanma ve bazı Ermenileri öldürme iddiasıyla yargılanmış; 9 ay Bekirağa Bölüğünde tutuklu kaldıktan sonra Esat Paşa Divan-ı Harbi'nce kefaletle tahliye edilerek Yozgat'a gönderilmiştir. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'nın feshedilmesinden sonra Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile Yozgat'tan Meclise milletvekili seçilmiş ve sadece birinci dönem görev almıştır. 13 Şubat 1929 tarihinde emekliye ayrılan Feyyaz Ali Bey, yaşamını İstanbul'da devam ettirmiş ve 1942 yılında vefat etmiştir. Feyyaz Ali Bey, Mustafa Kemal Paşa tarafından Milli Mücadeleye vermiş olduğu desteklerden dolayı yeşil şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir.

Meclis faaliyetleri içerisinde ikinci şubenin dışında diğer dört şube de görev almış ayrıca İktisat, Encümen-i Mahsus, Dâhiliye, Şeriye-i Evkaf, Şeriye-i Kadro, Muvazene-i Maliye, Nafıa, Kavanin-i Maliye gibi encümenliklerde yer aldığı gibi Kadro encümenliği ve Mukaddes Emanetleri teslim için giden heyette de geçici encümenlik görevinde bulunmuştur. Feyyaz Ali Bey 98 kanun oylamasına katılmış 83 kabul, 12 red, 3 çekimser; katıldığı 55 diğer oylamalardan ise 35 kabul diğerlerinde red ve çekimser oy kullanmıştır.

Meclisin 17 Kasım 1921 tarihli oturumunda Feyyaz Ali Bey'e, üç ay izin verilmiş; 14 Mart 1923 ile 22 Mart 1923 tarihleri arasında Meclis tarafından İstanbul'a görevlendirilmiştir.

Feyyaz Ali Bey'in Meclis çalışmalarına baktığımızda en çok kanun teklifleri üzerine yapılan değişiklikler ile imzasının bulunduğu takrirleri bulunmaktadır. Ayrıca “23 Nisan 1920 Tarihinden Önce İşlemiş Oldukları Suçtan Dolayı Zan Altında Kalan ya da Mahkûm Olan Askerlerin Afları”; “Boğazlıyan Kaymakamı Merhum Kemal Bey’in Ailesine Maaş Verilmesi; Yozgat Sancağı Teşkilat-ı Mülkiyesi" ile ilgili de Meclise sunmuş olduğu üç kanun teklifi vardır. Bu kanun tekliflerinin ikisi Yozgat ile ilgilidir. “Şura-yı Devlet Teşkilatı Kanun Layihası”; “1922 Avans Kanununa Göre Denetim Encümeni Seçiminin Yapılması"; "Nahiyeler Kanununun Şimdiden Tecrübe Maksadıyla İki Livada Uygulanması"; "Seferberlikte Binek Hayvanların Beslenmeleri"; "Bedelli Askerlik Kanununun Beşinci Maddesi"; “İcra Vekillerinin Seçimi"; “Harb Kazançları Vergisinin Verilmesi"; "Encümeni Mahsusun

İstiklal Mahkemeleri"; “Konya Eşrafından Başaralı Mustafa Efendi'nin Affı"; “İstiklal Mahkemeleri"; “Kocası, Oğlu ve Biraderinin Askerlikten Firarlarından Dolayı Uzaklaştırma Cezası Verilen Ailelerin Affı" ; “9 Aralık 1922 Tarihli Avans Kanununa İlave Edilmiş Kanun Layihası"; “Ziraat Bankası İçin Avans Verilmesi"; "Nisan 1918 Tarihli Sükna Kanununun(Oturma Kanunu) Kaldırılması” ile ilgili kanun teklifleri üzerine Meclis'e değişiklik önerilerinde bulunmuştur. Bu önerilerin çoğu Meclis Genel Kurulu tarafından sonuçlanmamış ya da red edilmiş; dördü de kabul edilmiştir.

“Daha Önce Divanı Harbi Örfi (Savaş Mahkemesi) Tarafından Hapsedilmiş Olan Kişilerin Tahliye Edilmeleri"; "Gazetelerin Boğazlar Meselesinin Sulh Konferansınca Kabul Edildiğini Yazdığını Ayrıca Bu Meselenin Durumu Hakkında Meclise Bilgi Verilmesine Dair Hariciye Vekili Mahmut Celal Bey'e Adem-i İtimadı Hakkındaki Nizamname-i Dahili tarafından izin maddelerinin oylamaya sunulması gerektiği; "Askerliği Erteleme Vergisinin Değiştirilmesi" ;"Sual Ve İstihzahların Geçici Bir Müddet İçin Ruznameye Alınması", Gazi Osman Paşa'nın Ailesine Tahsis Olunmuş Maaşın Devamının Verilmesi"; "Evvelce Başkumandanlık Emriyle Alınan Tekalif-i Milliye Yüzde Yirmilerinin Bakiyesinin Tahsil Edilmemesi", "İstanbul'da İşgal Esnasında Yabancıların Mahkemelerinde Vekaleten Görev Yapanların Vekaletinin Menedilmesi"; “İstanbul'da Bulunan Bütün Memur, Emekli, Dul Ve Yetim Maaşlarının Verilmesi" ile ilgili olarak ta Meclis'e sunmuş olduğu takrirleri vardır. Bu takrirlerden üçü kabul, biri red, diğerleri ise Heyet-i Vekileye havale edilmiştir. Feyyaz Ali Bey'in diğer milletvekillerinin Meclise verdikleri takrirlerde de imzası bulunmaktadır. Bu takrirler “Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Bu Sene İleri Gelen Subaylara Meclis Namına Bir Ziyafet Vermesi"; “Burdur Milletvekili Veli Bey'in, Mazeretinin Uygun Görülerek Meclis Tarafından Kabul Olunması"; “Muhacirlerin Bir An Evvel Yurtlarına Sevkleri"; “İktisat Vekili Sırrı Bey'e İtimat Beyan Edilmesi"; "İlmi Araştırmalarda Bulunmak Üzere Doğu'ya Gönderilen Heyetin Ödeneği"; “Adana'da Önceden Baş İdareci Tarafından Yapılan Kayıtlarda Oluşan Kanun Dışı İşlemlerin Yok Sayılması"; "Deniz Kuvvetlerindeki Kurumun Müdürlüğünün Genel Müdürlüğe Çevrilmesi"; “1922 Senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu Layihasının Şeriye ve Evkaf Vekâleti Bütçesinin Muvazene-i Maliye Encümenince Kaldırılmış Olan Gaziantep ve Artvin Dâhilinde Savşat Kazası Merkezinde Açılacak Darülhilafe Medreseleri Ödeneği"; “İşgalden Kurtarılan Memleketler İçin Tedbirler Alınması"; “İşgalden Kurtarılan Memleketlerdeki Felaketzede Halkın Sıkıntılarını Gidermek ve İhtiyaçlarını Sağlamak ve Genel Durumu Teftiş Etmek Üzere Meclisten Seçilmiş Bir Heyet Gönderilmesi"; “Amasya'da Yapılması Düşünülen Darüleytam İçin Tesisine Gerek Duyulan Darülsanayinin Kurulması İçin 1922 Bütçesi Muvazene-i Maliye Kanun Layihasında Değişiklik"; “Hilafetin Osmanlı Hanedanına Ait Olduğuna ve Halifenin Bu Hanedandan Büyük Millet Meclisi Tarafından Seçimi"; “Dinleyiciler Locasında Bulunan Muhterem Öğretmen Abdurrahman Şeref Beyefendiye Hoş Geldin Edilmesi"; “Menhubat (Yağma Edilmiş Şeyler) Kanununun Genel Kurulunun Oylamaya Sunulması" ; “Bir Önceki Toplantı Da Başkanlık Makamında Bulunan Dr. Adnan Beyin Nizamname-i Dâhiliyeye

Muhalif Hareket Ettiğinden Dolayı Şikâyetleri"; “Ceza Kanunu'nun İki Yüz Üçüncü Maddesine İlave Edilecek Madde Hakkındaki Kanun Teklifinin Görüşülmesi"; “Başkumandanlık Kanununun İkinci Maddesinin Kaldırılması” ;“İstiklal Mahkemelerinin Geçici Olarak Faaliyetlerine Ara Verilmesi”; “Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'nın Genel Vaziyet Üzerinde Fikir Alışverişinde Bulunmak ve Gereken Tedbirlerin Alınması İçin Vekil Heyeti Cepheye Daveti” ; “Halife Vahdettin'in Firarı ve Durumu" ile ilgilidir. Bu takrirlerden beşi kabul, ikisi red, diğerleri ise mevcut dönem içerisinde Meclis Genel Kurulunca sonuçlanmamıştır. Feyyaz Ali Bey'in Meclis'e sunmuş olduğu sual takrirleri ise şunlardır. “Yozgat'ta Teşkil Edilen Divan-ı Harbin İstiklal Mahkemeleri Hakkındaki Kanunla İlgili Olup Olmadığı”; “İtilaf Devletleri Tarafından Karadeniz'e Bırakılan Abluka Söylentisi Neticesinde Meydana Gelen Bozgunculuk" ;“Meclis Azasına Gelen Mektupların Sansür Edilmesinin Sebebi"; " Rum ve Ermeni'den Oluşan “Tetkik-i Seyyiat (Ermeni tehcirini araştırmak üzere 1919 yılında kurulan komisyon) Komisyonunun Araştırılması ve Bu Komisyonu Kuranların Cezalandırılması"; “İstanbul'un Durumu" ve “Belediye Başkanı Ziya Bey" ile ilgilidir.

Feyyaz Ali Bey'in verdiği kanun teklifleri ve takrirlerin ana konusu adli, sosyal, idari, siyasi, ekonomi, vergi sistemi ve sosyal; diğer milletvekillerinin verdiği kanun teklifleri ve takrirler üzerine değişiklik önerisinin temel konusu ise Meclis İç tüzüğü, adli ve sosyal konular ile ilgilidir.

Meclis faaliyetleri içerisinde milletvekillerinin Meclis kürsüsünden gerek belirlenen konular için gerekse de diğer milletvekillerinin yaptıkları konuşmalar üzerine söz aldıklarını tespit edebiliyoruz. Bu tespit neticesinde Feyyaz Ali Bey'in Mecliste en çok söz aldığı ekonomi üzerine verilen kanun teklifleri üzerinedir. Takrirler, tezkereler ve bütçeler gibi diğer konular üzerine yapmış olduğu konuşmaların ana başlığı ekonomi ve bürokratik konulardır.

Kaynakça

1-Arşiv Belgeleri ve Resmi Belgeler

a-TBMM Arşivi

Feyyaz Ali Üst, 433 NSD Tercüme-i Hal Kağıdı.

Birinci Dönem Milletvekilleri Mezuniyet ve Memuriyet Defteri, Rumuz: II, 2b-2/5, Ankara, 1920.

Birinci Dönem Milletvekilleri Mezuniyet ve Memuriyet Defteri, Rumuz: II, 2b-2/8, Ankara, 1923.

Birinci Dönem Şube ve Encümen Defteri, Esas No:9, Rumuz: II-2/3-4.

Birinci Dönem Encümenler Defteri, Esas No:10, Rumuz: II-2a/4.

Birinci Dönem Muvakkat Encümenleri Defteri, Rumuz: II-2/5.

Birinci Dönem Şube ve Komisyonlar, 2 Mart 1921, Rumuz: II-2a/3,4.

Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri.

Birinci Dönem İstiklal Madalyası Defteri, Esas No: 3-C, Rumuz: IV-15 (Madalya No:1916).

b-Emekli Sandığı Arşivi

Feyyaz Ali Üst, Dosya No: MO.100359.

c-Yozgat İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü Arşivi

Feyyaz Ali Üst, Nüfus Kayıt Örneği.

2-Süreli Yayın

Yeni Yozgat Gazetesi. (1921, 14 Temmuz).

3-Kitap

ÇOKER, F. (1994). *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*. Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

ÇOKER, F. (1995). *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923, I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri* (C. I-III). Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

GENYA, V. (1945). *Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25. Yıl Dönümünü Anış, 23 Nisan 1945*. Ankara.

KARACA, T. N. (2008). *Yozgat Ermeni Ayaklanmaları ve Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey Olayı*. İstanbul: Kültür Sanat Yayıncılık.

4-Makaleler

ATA, F. (2004). Divan-ı Harb-i Örfi Mahkemelerinde Ermeni Tehciri Yargılamalarına İstatistiksel Bir Bakış (1919-1921). *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (15).

5-Tezler

ÖZTÜRK, G. (2018). *I. ve II. Dönem Yozgat Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri* (Basılmamış doktora tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

6-Albümler

Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, Devletimizi Kuranlar. (1985). Ankara.

İlk Meclis Anketi, Birinci Dönem TBMM Milletvekillerinin Gelecekten Bekledikleri Anketi. (t.y.).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, 23 Nisan 1920-20 Ekim 1991. (1994). Ankara: TBMM Genel Sekreterliği Yayınları.

* Bu madde, Gülin ÖZTÜRK, "Feyyaz Ali Üst (1879-1942)", Atatürk Ansiklopedisi, https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/1891/Feyyaz-Ali-Üst-(1879-1942) adresinden Atatürk Araştırma Merkezi tarafından verilen izinle alınmıştır.